

19. Τό ἔργο «Κατά Γαλιλαίων»

Τόν χειμῶνα τοῦ 362–363 ὁ Ἰουλιανός, εὕρισκόμενος στήν Ἀντιόχεια καί ἐτοιμαζόμενος γιά τήν Περσική ἐκστρατεία, πού ἐπρόκειτο νά ἀρχίσει τήν ἐπόμενη ἀνοιξη, ἔγραψε ἓνα ἔργο μέ τό ὁποῖο προσπάθησε νά θεμελιώσῃ θεωρητικά τήν πολεμική του ἐναντίον τῶν χριστιανῶν καί τῆς θρησκείας τους. Στό ἔργο αὐτό ἔδωσε τόν τίτλο «Κατά Γαλιλαίων», διότι ἔτσι συνήθιζε νά ἀποκαλεῖ ὑποτιμητικά τούς χριστιανούς.⁶⁷

67. Στό λεξικό «Σουΐδας» (10^{ος} αἰώνας), μεταξύ τῶν ἔργων τοῦ Ἰουλιανοῦ ἀναγράφεται καί τό «Περί τοῦ πόθεν τά κακά», τό ὁποῖο δέν εἶναι γνωστό ἀπό καμμία ἄλλη πηγή, ἐνῶ δέν ἀναφέρεται καθόλου τό «Κατά Γαλιλαίων». Ἐπειδή ὅμως ὁ Ἰου-

Τὴν περίοδο ἐκείνη ὁ αὐτοκράτορας εἶχε ἤδη ἔλθει σέ σύγκρουση μέ τούς κατοίκους τῆς Ἀντιόχειας καί τά εἰς βάρος του σχόλια καί σατιρικά ποιήματα κυκλοφοροῦσαν εὐρέως. Ὅλα αὐτά βεβαίως τά γνώριζε, ὅπως τά ἔγραψε λίγο ἀργότερα στόν «Μισοπώγων», πρὶν ἀναχωρήσει γιά τήν ἐκστρατεία, καί ἀσφαλῶς εἶχαν ἐπηρεάσει πολύ τήν ψυχολογική του κατάσταση, ἀφοῦ σκεπτόταν νά τιμωρήσει σκληρότατα τούς Ἀντιοχεῖς. Μόνο μετά τόν χειμῶνα μαλάκωσε ἡ διάθεσή του καί προτίμησε νά τούς ἀπαντήσῃ μέ τόν ἀνωτέρω λόγο του.

Ὁ ἄλλος παράγων πού προσδιορίζει τήν τότε ψυχολογική του κατάσταση, εἶναι τό κορυφούμενο μένος του ἐναντίον τῶν χριστιανῶν, τούς ὁποίους ἀπειλοῦσε ὅτι θά τούς ἐξαφανίσει παντελῶς ἀπό τό πρόσωπο τῆς Γῆς (βλ. κατωτέρω στήν ἐνότητα 22). Κατεχόμενος λοιπόν ἀπό τό πρωτοφανές αὐτό πάθος καί ἐπειδὴ εἶχε διαπιστώσει ὅτι οἱ μέχρι τότε ἐνέργειές του στόν τομέα αὐτόν δέν ἀπέδωσαν τά ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα, αἰσθανόταν σάν ἓνα ἄγριο θηρίο μέσα σέ σιδερένιο κλουβί.

Κάτω ἀπό τήν ἀσφυκτική πίεση τῶν δύο αὐτῶν παραγόντων (ἡτοι, τῆς ἀπομόνωσής του ἀπό τούς κατοίκους, καί τοῦ ἀνικανοποίητου ἀντιχριστιανικοῦ πάθους του), βρῆκε διέξοδο, ὅπως συνήθιζε, στή συγγραφή. Ἔτσι προέκυψε τό «Κατά Γαλιλαίων», μέ τό ὁποῖο ἐπεδίωκε νά ἀποδείξει, πῶς οὔτε οἱ χριστιανοί ἐνεργοῦν σωστά στή ζωή τους, οὔτε ἡ διδασκαλία πού ἀκολουθοῦν ἔχει ὀρθές βάσεις, τόσο ἡ Παλαιά ὅσο καί ἡ Καινή Διαθήκη.

Τό ἔργο αὐτό δέν σώζεται αὐτούσιο. Μόνο ἓνα μέρος του σώζεται μέσα στό ἀντιρρητικό σύγγραμμα τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου, ὑπό τόν τίτλο «Ὑπέρ τῆς τῶν χριστιανῶν εὐαγοῦς θρησκείας πρὸς τά τοῦ ἐν ἀθέοις Ἰουλιανοῦ» (PG 76, 489–1064).

Τό ἔργο τοῦ Κυρίλλου, γράφτηκε κατά τόν Ε΄ αἰῶνα. Ἀπετελεῖτο ἀπό 20 τουλάχιστον Λόγους, ἐκ τῶν ὁποίων σώζονται μόνον οἱ 10 πρῶτοι. Ὁ Κύριλλος ἐπέλεγε κομμάτια ἀπό τό ἔργο τοῦ Ἰουλιανοῦ, τά ὁποῖα παρέθετε αὐτούσια καί στή συνέχεια τά σχολίαζε ἐκτενῶς, προσπαθώντας νά τά ἀναιρέσει. Ὁ Κ. J. Neumann συγκέντρωσε καί ταξινόμησε αὐτά τά κομμάτια καί τά ἐξέδωσε τό 1880 σέ ἓνα βιβλίο αὐτοτελῶς (χωρίς τά σχόλια τοῦ Κυρίλλου), σάν ἀνασύνθεση τοῦ «Κατά Γαλιλαίων».

Ὁλόκληρο τό ἔργο τοῦ Ἰουλιανοῦ ἀπετελεῖτο ἀπό τρία βιβλία. Τά διασωθέντα κομμάτια ὅμως προέρχονται μόνον ἀπό τό πρῶτο βιβλίο

λιανός πίστευε ὅτι ὁ Χριστιανισμός ἀποτελεῖ τήν ἀφετηρία ὅλων τῶν κακῶν, σέ ὁλόκληρη τήν ἀνθρωπότητα, ὑποθέτουμε ὅτι αὐτός ἦταν ὁ ἀρχικός τίτλος τοῦ «Κατά Γαλιλαίων». Ὑπάρχει ἐπίσης τό ἐνδεχόμενο ὁ τίτλος νά ἦταν διπλός, ἡτοι «Περὶ τοῦ πόθεν τά κακά, ἢ Κατά Γαλιλαίων». Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τό ἄλλο ἔργο του τῆς ἴδιας περιόδου, «Ἀντιοχικός, ἢ Μισοπώγων», τό ὁποῖο εἶναι γνωστό κυρίως μέ τόν δεῦτερο τίτλο του.

καί υπολογίζεται ὅτι ἡ συνολική τους ἑκταση ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἓνα τέταρτο περίπου τοῦ ὅλου ἔργου. Ἄρα, διαθέτουμε ἓνα ἀρκετὰ σημαντικό μέρος του, ὥστε παρὰ τὴν ἀποσπασματική του μορφή, νὰ ἔχουμε σαφὴ εἰκόνα τῆς ἐπιχειρηματολογίας του.

Γράφει ὁ Ἰουλιανὸς στὴν ἀρχή:

(Κατὰ Γαλ. 1· 39 AB)⁶⁸. «*Μοῦ φαίνεται καλὸ νὰ ἐκθέσω σέ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τίς αἰτίες ἀπὸ τίς ὁποῖες πείστηκα, ὅτι ἡ σκευωρία τῶν Γαλιλαίων εἶναι ἓνα ἀνθρώπινο κατασκεύασμα, πού δημιουργήθηκε ἀπὸ δολιότητα. Δέν ἔχει τίποτα τὸ θεϊκό, ἀλλὰ ἐκμεταλλευόμενη τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ψυχῆς πού ἀρέσκεται στοὺς μύθους καὶ εἶναι παιδαριῶδες καὶ ἀνόητο, ἀνήγαγε τὴν τερατολογία σέ ἀληθινὴ πίστη*».

Ἐπομένως εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἡ θέση τοῦ Ἰουλιανοῦ διατυπώνεται ξεκάθαρα: Ὁ Χριστιανισμὸς δέν εἶναι καθόλου θεόπνευστος, ἀλλὰ ἀνθρώπινο δημιούργημα μέ κακόβουλους σκοποὺς πρὸς ἐξαπάτηση τῶν ἀνθρώπων. Ἀπευθύνεται στὸ παιδαριῶδες μέρος τῆς ψυχῆς καὶ γίνεται πιστευτὸς μόνον ἀπὸ τοὺς ἀνόητους. Ὅπως ἔλεγε καὶ ὁ Κέλσος, εἶναι μιά θρησκεία γιὰ «τίς γυναικοῦλες, τοὺς δούλους καὶ τὰ παιδάκια». Ἀλλὰ ἂς δοῦμε πὶό ἀναλυτικὰ μερικές ἀπὸ τίς θέσεις τοῦ Ἰουλιανοῦ.

Κατ' ἀρχάς θεωρεῖ πολὺ σημαντικό (καὶ τὸ ἐπαναλαμβάνει συνεχῶς) τὸ ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι (ἦτοι οἱ χριστιανοὶ στὰ διάφορα ἔθνη), ἀποσπαστικὰν μέν ἀπὸ τὴν ἐθνικὴ θρησκεία, ἀλλὰ δέν ἀκολουθοῦν οὔτε τίς συνήθειες τῆς ἰουδαϊκῆς θρησκείας. Τοὺς μέμφεται διότι δέν θυσιάζουν (306 A), δέν κάνουν περιτομή (351 A) καὶ ἀρκετὰ ἄλλα. Δέχεται δέ ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι δέν διαφέρουν οὐσιαστικὰ σέ τίποτε ἀπὸ τοὺς ἐθνικούς, παρὰ μόνο στὸ ὅτι πιστεύουν ἀποκλειστικὰ σέ ἓναν θεό, ἐνῶ ἐκεῖνοι λατρεύουν πολλοὺς θεούς.

Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ οἱ Γαλιλαῖοι ἐμφανίζονται σάν ἐνδιάμεση νόθος κατάσταση μεταξύ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν Ἑλλήνων⁶⁹. Προσθέτει μάλιστα ὅτι ἀπὸ τοὺς δύο αὐτοὺς λαοὺς δέν ἔχουν πάρει τίποτε καλὸ, παρὰ μόνο τίς κακὲς συνήθειες τοῦ καθενός:

(Κατὰ Γαλ. 2· 42 E–43 AB). «*Ἀξίζει νὰ ἐξετάσουμε γιὰ λίγο, ἀπὸ ποῦ καὶ πῶς ἔφθασε σέ μᾶς γιὰ πρώτη φορά ἡ ἔννοια τοῦ θεοῦ· μετὰ νὰ παραθέσουμε τὰ λεγόμενα ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνες καὶ ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους ὑπὲρ τοῦ θείου· καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὸ νὰ ρωτήσουμε ἐκείνους πού*

68. Οἱ δεῦτεροι ἀριθμοὶ τῶν παραπομπῶν ἀντιστοιχοῦν στίς σελίδες τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἀναφερθέντος ἔργου τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ἀπὸ ὅπου ἐλήφθησαν τὰ ἀποσπάσματα.

69. Ὅπως ἔχουμε ἐξηγήσει, τὸ ὄνομα τῶν Ἑλλήνων λαμβάνεται μέ τὴν ἔννοια ὅλων τῶν μὴ χριστιανῶν κατοίκων τοῦ Ἀνατολικοῦ κυρίως τμήματος τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ἦτοι τῶν ἐθνικῶν.

δέν εἶναι οὔτε Ἑλληνες οὔτε Ἰουδαῖοι, ἀλλά ἀνήκουν στήν αἵρεση τῶν Γαλιλαίων, γιά ποιόν λόγο ἀντί γιά τά ἰδικά μας προτίμησαν τή διδασκαλία ἐκείνων [τῶν Ἰουδαίων], καί ἐπιπλέον, γιατί τέλος πάντων δέν παραμένουν πιστοί οὔτε σ' ἐκείνους, ἀλλά ἀπομακρυνθέντες καί ἀπό ἐκείνους στράφηκαν πρὸς ἰδιαίτερη κατεύθυνση.

Δέν παρεδέχθησαν μέν τίποτε ἀπό τά καλά καί σπουδαῖα, οὔτε ἀπό τά ἰδικά μας τῶν Ἑλλήνων οὔτε ἀπό τά τῶν Ἑβραίων τοῦ Μωυσέως, ἀλλά μάζεψαν καί ἀπό τά δύο αὐτά ἔθνη τά ἔμφυτα ἐλαττώματα πού ἔχουν μέσα τους σάν κάποιες Κῆρες, ἥτοι τήν ἀθεότητα μέν ἀπό τήν Ἰουδαϊκή ραδιουργία, τήν φαύλη δέ καί ἀτημέλητη ζωὴ ἀπό τήν ἰδική μας νωθρότητα καί χυδαιότητα· αὐτό θέλησαν νά τό ὀνομάσουν ὡς τήν ἄριστη θεοσέβεια».

Εἶναι χαρακτηριστικό ἐπίσης ὅτι ὁ Ἰουλιανὸς ἀσχολεῖται περισσότερο μέ τήν Παλαιὰ Διαθήκη παρά μέ τήν Καινὴ (τουλάχιστον στά γνωστά ἀποσπάσματα). Συγκρίνει τίς περί θεοῦ ἀπόψεις τοῦ Μωυσέως μέ ἐκείνες τοῦ Πλάτωνος στὸν «Τίμαιο», τονίζοντας ὅτι οἱ δεύτερες εἶναι πολὺ ἀνώτερες. Πολὺ ἀνώτερα σέ σχέση πρὸς τοὺς Ἰουδαίους εἶναι καί ὅλα τά ἐπιτεύγματα τῶν Ἑλλήνων, σέ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς γνώσεως καί τῶν ἐπιστημῶν.

Δέν θά προχωρήσουμε στήν ἀνάλυση ὁλόκληρου τοῦ ἔργου (ἄλλωστε κάτι τέτοιο θά ἀπαιτοῦσε εἰδική μελέτη), ἀλλά θά ἐξετάσουμε δύο μόνον πλευρές του: Τήν κριτικὴ τοῦ Ἰουλιανοῦ στά κείμενα τῶν Γραφῶν, καί τίς εἰδικές ἀναφορές του στό πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. (Βλ. τίς δύο ἐπόμενες ἐνότητες).

Ὁ Λιβάνιος ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς ἐλάχιστους πνευματικούς συντρόφους τοῦ αὐτοκράτορα στήν Ἀντιόχεια. Ἀσφαλῶς λοιπὸν συζητοῦσαν μαζί γιά ὅλα τά θέματα πού ἐξετάζονται στό «Κατὰ Γαλιλαίων», γι' αὐτό μποροῦμε νά δεχθοῦμε ὅτι ἡ ἀνάπτυξή τους ἐμπεριέχει καί πολλές ιδέες πού διοχέτευσε ἡ σοφιστικὴ δεινότητα τοῦ Λιβάνιου στή σκέψη τοῦ Ἰουλιανοῦ.

Ὁ Λιβάνιος, παρά τήν ὁλοκληρωτικὴ ἀντίθεσή του πρὸς τὸν Χριστιανισμό, δέν ἀνέλαβε ποτέ τή συγγραφὴ εἰδικοῦ λόγου κατὰ τῶν χριστιανῶν, ἀλλὰ βοήθησε τὸν Ἰουλιανὸ στή σύνταξη τοῦ ἰδικοῦ του, χωρὶς ὁ ἴδιος νά φαίνεται ὅτι συμμετεῖχε κατὰ ὅποιονδήποτε τρόπο σέ τέτοια ἐνασχόληση. Στόν Ἐπιτάφιο δέ λόγο του ἔγραψε τά ἑξῆς:

(Λιβάνιος 18, 178). «Καθὼς ὁ χειμῶνας ἄπλωνε τίς νύχτες χωρὶς πολλοὺς καί καλοὺς ἄλλους λόγους, ἐπιτιθέμενος στίς βίβλους οἱ ὁποῖες κάνουν θεόν καί παιδί θεοῦ τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τήν Παλαιστίνη, μέ μάχη μεγάλη καί μέ τήν ἰσχὺ τῶν ἐλέγχων διακήρυξε ὅτι ἦσαν γελοῖα

καί ἀνόητα τὰ πιστευόμενα. Στό ἔργο αὐτό ἀπεδείχθη σοφώτερος ἀπό τόν Τύριον γέροντα. Ἄς εἶναι δέ ἐλεήμων αὐτός ὁ Τύριος καί ἄς δεχθεῖ μέ εὐμένεια τό λεχθέν, σάν νά εἶχε νικηθεῖ ἀπό τό τέκνο του».

Ὁ «Τύριος γέροντας» εἶναι ὁ Πορφύριος, ὁ ὁποῖος ἐπίσης εἶχε γράψει παλαιότερα ἀνάλογο σύγγραμμα «Κατά Χριστιανῶν», ἀπό τό ὁποῖο σώθηκαν ἀρκετά ἀποσπάσματα στό ἔργο «Ἀποκριτικός πρὸς Ἑλληνας» τοῦ Μακαρίου Μάγνητος, ἐπισκόπου Μαγνησίας. Τά ἀποσπάσματα αὐτά δέν ἀνήκουν ἄμεσα στόν Πορφύριο, ἀλλά σέ κάποιον ἄγνωστο φιλόσοφο, πού ἐπαναλαμβάνει τὰ λεγόμενά του σχεδόν κατὰ λέξη. Συγκρινόμενο λοιπόν τό ἔργο τοῦ Ἰουλιανοῦ μέ ἐκεῖνο τοῦ «Τυρίου γέροντος», εἶναι πράγματι ἀνώτερο, χωρίς αὐτό νά σημαίνει ὅτι τό ἓνα ἢ τό ἄλλο λένε σωστά πράγματα.

Μιά πλευρά ὅμως τοῦ ὅλου θέματος, ἡ ὁποία δέν εἶναι εὐρέως γνωστή, εἶναι ὅτι καί ὁ Πορφύριος ἀρχικά ἦταν χριστιανός καί μετεστράφη, ἐπειδή κάποιοι ἄλλοι χριστιανοί τόν χτύπησαν:

(Σωκράτης III 23). «Τώρα δέ, ὅπως φαίνεται, ὁ Ἰουλιανός ἔπαθε τὰ ἴδια μέ τόν Πορφύριο. Διότι ἐκεῖνος, ἀφοῦ δέχτηκε πληγές ἀπό κάποιους χριστιανούς στήν Καισάρεια, τόν μέν Χριστιανισμό ἐγκατέλειψε, ἀπό μῖσος δέ πρὸς ἐκείνους πού τόν χτύπησαν ἐξέπεσε στή βλασφημία νά γράψει κατὰ τῶν χριστιανῶν, ὅπως τόν ἐξέλεγε ὁ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου, ἀνασκευάζοντας τούς λόγους του. Ὁ δέ βασιλεύς διακείμενος ὑπεροπτικά πρὸς τούς λαϊκούς κατὰ τῶν χριστιανῶν, ἀπό τό ἴδιο πάθος ἀπέκλινε πρὸς τή βλασφημία τοῦ Πορφύριου. Καί οἱ δύο, λοιπόν, ἀσεβήσαντες ἐκούσια, ἔχουν τό ἐπιτίμιο μέ ἐπίγνωση τῆς ἀμαρτίας των».

Τά ἐξωτερικά γεγονότα ἀποτελοῦν τήν ἀφορμή τῶν ἀντιδραστικῶν ἐνεργειῶν καί τῆς πολεμικῆς ἐναντίον τοῦ Χριστιανισμοῦ, τόσο τοῦ Πορφύριου ὅσο καί τοῦ Ἰουλιανοῦ. Ὅσο γιά τίς βαθύτερες ρίζες καί τίς ἀπώτερες αἰτίες τῆς συμπεριφορᾶς τους, αὐτό εἶναι ἄλλο κεφάλαιο, τό ὁποῖο δέν μπορεῖ νά διερευνηθεῖ ἐπὶ τοῦ παρόντος.

Τό «Κατά Γαλιλαίων» τοῦ Ἰουλιανοῦ, γραμμένο μέ ἐξαιρετική σοφιστική εὐγλωττία, κλόνιζε τήν πίστη ἀρκετῶν εὐμετάπειστων χριστιανῶν, ἐνῶ οἱ ἐθνικοί τό χρησιμοποιοῦσαν γιά νά ἀντλοῦν ἐπιχειρήματα καί κατηγορίες ἐναντίον τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. Ἐπειδή λοιπόν δέν τό εἶχε ἀντικρούσει κανένας γιά διάστημα ἀρκετῶν δεκαετιῶν, ἀνέλαβε ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας νά συντάξει τήν ἀναίρεσή του. Στό εἰσαγωγικό σημείωμα τῶν Λόγων του γράφει:

(Κύριλλος, Κατά Ἰουλιανοῦ, Προσφώνημα· PG 76, 508 BC).

«Ἐχοντας λοιπόν ἐφῶν τή γλῶσσα ὁ κράτιστος Ἰουλιανός, τήν

ἀκόνισε κατά τοῦ Σωτῆρος πάντων ἡμῶν Χριστοῦ, καί συνέγραψε τρία βιβλία κατά τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων καί κατά τῆς ἐπιφανοῦς θρησκείας τῶν χριστιανῶν· μέ αὐτά δέ κλονίζει πολλούς καί τούς ἀδίκησε ὑπερβολικά. Διότι οἱ ἐλαφροί καί εὐκολόπιστοι ὑποπίπτουν εὐκολά στά ἐπιχειρήματά του καί γίνονται γλυκύ θήραμα στά δαιμόνια. Θορυβοῦνται δέ κάπως καί οἱ σταθεροί στήν πίστη, διότι νομίζουν ὅτι γνωρίζει τίς ἱερές καί θεῖες Γραφές, ἐπειδή ἀπό αὐτές ἐπισωρεύει πάμπολλες μαρτυρίες, ἅν καί δέν καταλαβαίνει αὐτά πού λέγει. Ἐπειδή λοιπόν πολλοί ἀπό τούς δεισδαίμονες [τούς ἐθνικούς] συναντώντας ὅσους πιστεύουν τά τοῦ Χριστοῦ, τούς ὀνειδίζουν παντοιοτρόπως, προβάλλοντας τίς συγγραφές ἐκείνου ἐναντίον μας, λέγοντας ὅτι ἔχουν ἀκαταμάχητες κατηγορίες, καί οὐδεῖς ἀπό τούς διδασκάλους μας ἴσχυσε ποτέ ἢ νά ἀντιλέξει κάτι ἢ νά ἀνατρέψει τά ἰδικά του, ἀφοῦ μέ προέτρεψαν στό ἔργο αὐτό πολλοί καί λαβῶν θάρρος... κ.λπ.».

Αὐτοί, λοιπόν, ἦσαν οἱ λόγοι πού ὀδήγησαν τόν Κύριλλο στήν ἀναίρεση τοῦ «Κατά Γαλιλαίων», ὁ ὁποῖος ἔγραψε τό ἔργο του κατά τό διάστημα τῶν ἐτῶν 429–441. Τήν ἴδια ἐποχή ὑπῆρξαν καί ἄλλοι πού ἔγραψαν ἔργα ἀντικρούοντας τόν Ἰουλιανό, ὅπως ὁ Θεόδωρος Μοψουεστίας καί ὁ Φίλιππος Σιδίτης, τά ὁποῖα δέν ἔχουν σωθεῖ.

Ἐνα πλήρες ἀντίγραφο τοῦ «Κατά Γαλιλαίων» εἶχε στήν κατοχή του ὁ Ἀρέθας Καισαρείας (Θ'–Ι' αἰώνας) καί ἐπ' αὐτοῦ ἔγραψε ἀντιρρητικά σχόλια. Μερικά ἐξ αὐτῶν σώζονται στόν κώδικα Mosq. 315, ὁ ὁποῖος ἐκδόθηκε ἀπό τούς J. Bidez – F. Cumont τό 1898.

20. Ἡ κριτική τοῦ Ἰουλιανοῦ στίς Γραφές

Ὅπως ἀναφέραμε προηγουμένως, τό μεγαλύτερο μέρος ἀπό τό σωζόμενο τμήμα τοῦ «Κατά Γαλιλαίων» ἀσχολεῖται μέ τήν Παλαιά Διαθήκη καί τόν Μωυσῆ, σέ σύγκριση μέ τόν Πλάτωνα καί τήν ἐλληνική παράδοση. Ὑπάρχουν ὅμως καί μερικές ἀναφορές στήν Καινή Διαθήκη, μᾶλλον δευτερευούσης σημασίας, ὅπως ἡ ἀσυμφωνία στίς γενεαλογίες τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως τίς παραθέτουν οἱ εὐαγγελιστές Ματθαῖος καί Λουκᾶς, ἐνῶ δέν λείπουν καί τά σχόλια γιά τό πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Οἱ κριτικές προσεγγίσεις τοῦ Ἰουλιανοῦ στά κείμενα τῶν Γραφῶν εἶναι ὡς ἐπὶ τό πλεῖστον σοφιστικές καί ἀβάσιμες. Γιά νά γίνει δέ κατανοητός ὁ τρόπος σκέψεώς του, θά ἐξετάσουμε ἀναλυτικά μερικά συγκεκριμένα παραδείγματα.